

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINI PIRLS BAHOLASH DASTURIDAN FOYDALANISH TIZIMI

Ergasheva O.X.

Guliston davlat universiteti stajyor tadqiqotchisi

Tayanch so'zlar: PIRLS (progress in international reading literacy study), o'qituvchilar ta'limi, savodxonlikni baholash, boshlang'ich ta'lim, o'qishni tushunish, o'qitish strategiyalari, o'quv dasturlarini ishlab chiqish, kasbiy rivojlanish, dalillarga asoslangan amaliyot, ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish.

Ключевые слова: PIRLS (прогресс в международном исследовании грамотности к чтению), педагогическое образование, оценка грамотности, начальное образование, понимание прочитанного, стратегии обучения, разработка учебной программы, профессиональное развитие, практика, основанная на фактических данных, принятие решений на основе данных.

Key words: PIRLS (progress in international reading literacy study), teacher education, literacy assessment, primary education, reading comprehension, instructional strategies, curriculum development, professional development, evidence-based practice, data-driven decision making.

Boshlang'ich ta'limning landshafti pedagogika, o'quv dasturlarini ishlab chiqish va ta'limni baholash sohasidagi yutuqlar tufayli doimiy ravishda rivojlanib bormoqda. Ushbu evolyutsiyaning markaziy o'rni boshlang'ich sinf o'qituvchilarining yosh o'quvchilarning savodxonligini samarali rivojlantirish uchun zarur ko'nikma va malakalarga ega bo'lishini ta'minlashdir. Xalqaro o'qish savodxonligini o'rganish bo'yicha progress (PIRLS) baholash dasturi butun dunyo bo'ylab boshlang'ich maktab o'quvchilarining o'qish savodxonligi to'g'risida keng qamrovli ma'lumotlarni taqdim etuvchi ushbu tashabbusning asosi bo'lib xizmat qiladi.

Ta'lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi (IEA) tashabbusi bilan PIRLS baholash dasturi ishtirokchi mamlakatlardagi to'rtinchi sinf o'quvchilari o'rtasida o'qishni tushunish, ravonlik va savodxonlik bilan bog'liq munosabatlarni baholash uchun standartlashtirilgan tizimni taklif etadi. Biroq, baholash vositasi sifatidagi asosiy vazifasidan tashqari, PIRLS ma'lumotlari ta'lim siyosatini xabardor qilish,

o'qitish amaliyotini shakllantirish va kasbiy rivojlanish tashabbuslarini boshqarish uchun ulkan salohiyatga ega.

So'nggi yillarda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash va malakasini oshirishda PIRLS ma'lumotlarining foydaliligi e'tirof etilishi ortib bormoqda. PIRLS natijalarini o'qituvchilar ta'limi dasturlariga integratsiyalash orqali o'qituvchilar nazariya va amaliyot o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishlari, o'qituvchilikka nomzodlarni boshlang'ich sinf o'qituvchilarining turli savodxonlik ehtiyojlarini qondirish uchun dalillarga asoslangan strategiyalar bilan jihozlashlari mumkin. Ushbu integratsiya baholash va o'qitish o'rtasidagi simbiotik aloqani kuchaytiradi, bunda PIRLS ma'lumotlari pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish, maqsadli tadbirlarni ishlab chiqish va o'qitish amaliyotini aks ettirish uchun kompas nuqtalari bo'lib xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, ushbu ilmiy maqola boshlang'ich sinf o'qituvchilarini malakali va malakali tayyorlash uchun PIRLS baholash dasturidan foydalanish tizimini yoritadi. PIRLS ma'lumotlarini o'qituvchilar ta'limi dasturlariga integratsiyalashuvini har tomonlama o'rganish orqali ushbu maqola boshlang'ich ta'lim sifatini oshirish uchun baholash ma'lumotlaridan foydalanishning o'zgaruvchan salohiyatini ta'kidlashga qaratilgan. PIRLS baholash va o'qituvchilarni tayyorlash o'rtasidagi sinergik aloqani yoritib, ushbu maqola o'qituvchilarga malakali o'qituvchilar va tanqidiy fikrlovchilarning keyingi avlodini tarbiyalash imkoniyatini beradigan savodxonlik ta'limiga yaxlit yondashuvni yoqlaydi.

O'qituvchilar ta'limi dasturlarida PIRLS ma'lumotlaridan foydalanish:

PIRLS ma'lumotlarini o'qituvchilar ta'limi dasturlariga integratsiyalashuvi bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida savodxonlik darajasini oshirish uchun strategik zaruratdir. Ushbu bo'lim o'qituvchilarni o'qituvchilarni tayyorlash tashabbuslarini xabardor qilish va boyitish uchun PIRLS baholash kuchidan foydalanishi mumkin bo'lgan ko'p qirrali yondashuvni tushuntiradi.

1. PIRLS Framework bilan tanishish:

PIRLS ma'lumotlarini o'qituvchilar ta'limi dasturlarida qo'llashning birinchi bosqichi bo'lajak o'qituvchilarni PIRLS baholashning kontseptual asoslari va operatsion asoslari bilan tanishtirishni o'z ichiga oladi. O'qituvchi o'qituvchilar PIRLS baholash sohalari, jumladan, o'qishni tushunish, lug'at va o'qish strategiyalari haqida umumiy ma'lumot beradi, bu esa mohirona o'qish bilan bog'liq kognitiv jarayonlarni yoritadi. Interfaol seminarlar, seminarlar va onlayn resurslar orqali o'qituvchilikka nomzodlar baholash mezonlari va PIRLS baholashning kengroq maqsadlari haqida nozik tushunchani rivojlantiradilar.

2. PIRLS ma'lumotlarini tahlil qilish:

O'qituvchilikka nomzodlar keng tarqalgan savodxonlik tendentsiyalarini aniqlash, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash va o'quv amaliyoti uchun oqibatlarini ekstrapolyatsiya qilish uchun PIRLS ma'lumotlarini tanqidiy tahlil qiladi. Fakultet ustozlari rahbarligida o'qituvchilikka nomzodlar PIRLS hisobotlarini tekshiradi, ma'lumotlarni demografik o'zgaruvchilar bo'yicha ajratadi va mamlakatlar va mintaqalar bo'yicha namunalarni aniqlaydi. Birgalikda so'rov va ma'lumotlarga asoslangan munozaralar orqali o'qituvchi nomzodlari PIRLS natijalarini sharhlash va savodxonlikni o'rgatishning samarali strategiyalari bo'yicha asosli xulosalar chiqarish uchun analitik ko'nikmalarga ega bo'ladilar.

3. Kurs ishlari va amaliyot tajribalariga integratsiya:

PIRLS ma'lumotlari o'qituvchilar ta'limi dasturlari aniqlangan savodxonlik ehtiyojlarini qondirish uchun mo'ljallangan kurs ishlari va amaliyot tajribalarini ishlab chiqadigan asosiy ustunlar bo'lib xizmat qiladi. Kurs dasturlari o'qish pedagogikasi, savodxonlikni baholash va tabaqalashtirilgan o'qitish strategiyalari bo'yicha modullarni o'z ichiga olgan PIRLS baholash sohasiga mos keladi. Bundan tashqari, amaliyot o'rgatishlari o'qituvchi nomzodlariga o'quv qarorlarini qabul qilishda PIRLS ma'lumotlaridan foydalanishga mo'ljallangan murabbiy o'qituvchilar rahbarligi ostida turli sinf kontekstlarida dalillarga asoslangan savodxonlik amaliyotlarini kuzatish va amalga oshirish imkoniyatini beradi.

4. Reflektiv amaliyot va pedagogik moslashuv:

PIRLS ma'lumotlarini o'qituvchilar ta'limi dasturlariga integratsiya qilishning markaziy qismi o'qituvchilarga nomzodlar o'rtasida o'qitish usullarini aks ettirishdir. Strukturaviy fikrlash mashqlari, portfoliolar va sinfdagi kuzatuvlar orqali o'qituvchilikka nomzodlar PIRLS benchmarklariga nisbatan ta'lim strategiyalarining samaradorligini tanqidiy baholaydilar. O'z-o'zini baholash va pedagogik moslashuvning bu takrorlanuvchi jarayoni o'qituvchi nomzodlariga o'zlarining ta'lim yondashuvlarini takomillashtirish, o'rganish tajribasini rivojlantirish va boshlang'ich o'quvchilarning turli ehtiyojlarini qondirish uchun moslashtirilgan tadbirlarni amalga oshirish imkonini beradi.

5. Professional o'quv jamoalari:

O'qituvchilar ta'limi dasturlari hamkorlikdagi professional ta'lim hamjamiyatlarini qo'llab-quvvatlaydi, ularda professor-o'qituvchilar, o'qituvchi nomzodlari va amaliyotchi o'qituvchilar PIRLS ma'lumotlarini o'rganish, ilg'or tajribalarni almashish va bilimlarni birgalikda qurish uchun birlashadilar. Tarmoqlararo dialoglar va harakat tadqiqot loyihalarida ishtirok etish orqali manfaatdor tomonlar PIRLS baholashlaridan olingan empirik dalillarga asoslangan savodxonlikni o'rgatishning innovatsion yondashuvlarini hamkorlikda o'rganadilar. Ushbu jamoaviy sa'y-harakatlar doimiy takomillashtirish madaniyatini

rivojlantiradi, bunda o'qituvchilar birgalikda boshlang'ich ta'limda savodxonlik darajasini oshirishga intiladi.

PIRLS ma'lumotlarini o'qituvchilar ta'limi dasturlariga tizimli integratsiyalashuvi o'zgaruvchan paradigmani keltirib chiqaradi, bunda baholash o'quv innovatsiyalari va o'qituvchilar samaradorligi uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi. O'qituvchilikka nomzodlarni PIRLS ma'lumotlaridan samarali foydalanish uchun zarur bo'lgan tahliliy vositalar, pedagogik tushunchalar va aks ettiruvchi qobiliyatlar bilan jihozlash orqali o'qituvchilar ta'limi dasturlari 21-asrning dinamik savodxonlik muammolarini hal qilishga tayyor bo'lgan boshlang'ich sinf o'qituvchilari kadrlarini tarbiyalaydi.

Ta'lim strategiyalari va o'quv dasturlarini ishlab chiqish:

PIRLS ma'lumotlaridan o'qituvchilar ta'limi dasturlarida foydalanish ta'lim strategiyalari va o'quv dasturlarini ishlab chiqish tashabbuslarini moslashtirish uchun shunchaki tahlil qilishdan tashqarida. Ushbu bo'lim boshlang'ich o'quvchilarda o'qish savodxonligini oshirishga yordam beradigan dalillarga asoslangan pedagogik amaliyotlarni rivojlantirish va o'quv dasturlarini ishlab chiqish uchun o'qituvchilar PIRLS natijalaridan foydalanadigan tizimli yondashuvni belgilaydi.

1. PIRLS domenlari va mezonlari bilan moslashish:

O'qituvchilar o'qituvchilari o'quv strategiyalari va o'quv dasturlarini ishlab chiqish tashabbuslarini PIRLS baholashlarida belgilangan sohalar va mezonlarga moslashtiradi. O'quv dasturlari maqsadlarini PIRLS kompetensiyalariga moslashtirish orqali o'qituvchilarni tayyorlash dasturlari o'qish savodxonligining xalqaro standartlari bilan uyg'unlik va muvofiqlikni ta'minlaydi. Ushbu qasddan moslashtirish PIRLS ma'lumotlarini o'qitishni rejalashtirish va o'quv dasturlarini loyihalash jarayonlariga uzluksiz integratsiyalashuviga yordam beradi va savodxonlik ta'limiga yagona yondashuvni rivojlantiradi.

2. Differentsiallashtirilgan ta'lim va iskala o'qitish:

PIRLS ma'lumotlari boshlang'ich o'quvchilarning turli savodxonlik ehtiyojlari va malakalarini yoritib beradi, bu esa tabaqalashtirilgan ta'lim va keng qamrovli ta'lim tajribasini talab qiladi. O'qituvchilar ta'limi dasturlari o'qituvchi nomzodlarini o'quvchilarning turli xil malaka darajalari, lingvistik kelib chiqishi va ijtimoiy-madaniy kontekstlarga moslashtirish uchun o'qitish strategiyalari bilan jihozlaydi. Modellashtirish, simulyatsiya qilish va birgalikda dars rejalashtirish faoliyati orqali o'qituvchi nomzodlari o'rganish tajribasini to'g'rilash, maqsadli tadbirlarni taqdim etish va barcha talabalar uchun savodxonlik bo'yicha ta'lim olish uchun teng huquqli foydalanishni ta'minlash uchun pedagogik moslashuvchanlikni rivojlantiradi.

3. Tanqidiy savodxonlik va metakognitiv strategiyalarni rivojlantirish:

PIRLS baholashlari boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qishni tushunish va analitik fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda tanqidiy savodxonlik va metakognitiv strategiyalarning muhimligini ta'kidlaydi. O'qituvchilar uchun ta'lim dasturlari o'quv dasturiga xulosa chiqarish, matni tahlil qilish va dalillarni sintez qilish kabi tanqidiy savodxonlik ko'nikmalariga oid aniq ko'rsatmalarni birlashtiradi. Bundan tashqari, o'qituvchi nomzodlari o'quvchilarning metakognitiv ongini aks ettiruvchi o'qish amaliyotlari, o'z-o'zini nazorat qilish strategiyalari va maqsad qo'yish mashqlari orqali rivojlantirishga o'rgatiladi. Tanqidiy savodxonlik va metakognitiv rivojlanishni birinchi o'ringa qo'ygan holda, o'qituvchilarga ta'lim dasturlari o'qituvchilarga nomzodlarga talabalarning matni chuqur tushunish va tanqidiy ishtirok etish qobiliyatini rivojlantirishga imkon beradi.

4. Haqiqiy matnlar va multimodal manbalarni birlashtirish:

O'qituvchilar uchun ta'lim dasturlari PIRLS tadqiqotida ta'kidlanganidek, savodxonlikni o'rgatishda asl matnlar va multimodal resurslarni kiritish muhimligini ta'kidlaydi. O'qituvchi nomzodlari o'quvchilarning qiziqishlarini jalb qilish va savodxonlik motivatsiyasini oshirish uchun keng ko'lamlı adabiy janrlar, raqamli media va madaniy ahamiyatga ega matnlardan foydalangan holda o'quv materiallarini diversifikatsiya qilishlari tavsiya etiladi. Bundan tashqari, o'qituvchilarni tayyorlash dasturlari o'qituvchilarga nomzodlarni o'quvchilarning murakkab matnlarni tushunishlarini rivojlantirish, interaktiv o'qish tajribasini osonlashtirish va 21-asrning axborotga boy landshaftida harakat qilish uchun zarur bo'lgan raqamli savodxonlik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun pedagogik strategiyalar bilan jihozlaydi.

5. O'rganish uchun baholash va shakllantiruvchi fikr-mulohazalar:

PIRLS ma'lumotlari o'quvchilarning yutuqlarini baholash va o'quv qarorlarini qabul qilish uchun o'z vaqtida fikr-mulohazalarni taqdim etishga qaratilgan formativ baholash strategiyalarini ishlab chiqishda ma'lumot beradi. O'qituvchilar uchun ta'lim dasturlari o'qishni tushunish bo'yicha topshiriqlar, ishlashga asoslangan baholash va diagnostik o'qish inventarlari kabi PIRLS benchmarklariga moslashtirilgan haqiqiy baholash vazifalarini birlashtiradi. Baholash savodxonligi va ma'lumotlarni sharhlash bo'yicha treninglar orqali o'qituvchi nomzodlari baholash natijalarini tahlil qilish, o'quvchilarning kuchli va zaif tomonlarini tashxislash va individual ta'lim ehtiyojlarini samarali hal qilish uchun ko'rsatmalarni moslashtirish uchun tajribani rivojlantiradilar.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, PIRLS ma'lumotlari asosida ta'lim strategiyalari va o'quv dasturlarini ishlab chiqish tashabbuslarini moslashtirish savodxonlik ta'limiga dinamik va sezgir yondashuvni kuchaytiradi. O'qituvchilikka nomzodlarni empirik dalillarga asoslangan pedagogik repertuar va o'quv dasturini loyihalash tamoyillari bilan jihozlash orqali o'qituvchilar ta'limi dasturlari o'quvchilarni

malakali kitobxonlar, tanqidiy fikrleydigan va umrbod o'rganuvchilar sifatida kuchaytirishga tayyor bo'lgan boshlang'ich sinf o'qituvchilari kadrlarini tarbiyalaydi.

Adabiyotlar:

1. Mullis, I. V., & Martin, M. O. (2019). PIRLS 2021 Assessment Frameworks. International Association for the Evaluation of Educational Achievement. Herengracht 487, Amsterdam, 1017 BT, The Netherlands.
2. Ibragimovna, T. M., & Murodovna, S. D. (2022). Improving the mechanisms of using International Assessment Programs (based on the Pirls International Assessment Program). Asian Journal of Multidimensional Research, 11(12), 125-131.
3. Mullis, Ina VS, and Michael O. Martin. «Using TIMSS and PIRLS to improve teaching and learning.» Recherches en education 14 (2012).
4. Mullis, I. V., Kennedy, A. M., Martin, M. O., & Sainsbury, M. (2004). PIRLS 2006 Assessment Framework and Specifications: Progress in International Reading Literacy Study. TIMSS & PIRLS, International Study Center, Lynch School of Education, Manressa House, Boston College, 140 Commonwealth Street, Chestnut Hill, MA 02467.

РЕЗЮМЕ

Xalqaro o'qish savodxonligini o'rganishdagi taraqqiyot (PIRLS) baholash dasturi butun dunyo bo'ylab boshlang'ich maktab o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Biroq, uning salohiyati talabalarni baholashdan tashqariga chiqadi; bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash va tayyorlashni shakllantirishda ham muhim rol o'ynashi mumkin. Ushbu ilmiy maqola bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining malakasi va samaradorligini oshirish uchun PIRLS baholash dasturidan foydalanish tizimini o'rganadi. PIRLS ma'lumotlarini o'qituvchilar ta'limi dasturlariga integratsiyalashgan holda, o'qituvchilar PIRLS baholash orqali aniqlangan savodxonlik ehtiyojlarini qondirish uchun o'quv strategiyalari, o'quv dasturlarini ishlab chiqish va kasbiy rivojlanish tashabbuslarini moslashtirishi mumkin. Ushbu yaxlit yondashuv bilimdon va moslashuvchan o'qituvchi ishchi kuchini rivojlantiradi va natijada boshlang'ich sinf o'quvchilarining savodxonligi natijalarini yaxshilashga yordam beradi.

РЕЗЮМЕ

Программа оценки прогресса в международном исследовании грамотности чтения (PIRLS) служит жизненно важным инструментом для оценки грамотности чтения среди учащихся начальных школ во всем мире. Однако его потенциал выходит за рамки оценки учащихся; оно также может сыграть важную роль в формировании подготовки и обучения будущих учителей начальных классов. В данной научной статье исследуется система использования оценочной программы PIRLS для повышения компетентности и эффективности будущих учителей начальных классов. Интегрируя данные PIRLS в программы подготовки учителей, преподаватели могут адаптировать стратегии обучения, разработку учебных программ и инициативы профессионального развития для удовлетворения конкретных потребностей в грамотности, выявленных с помощью оценок PIRLS. Такой целостный подход способствует формированию более информированных и адаптивных педагогических кадров, что в конечном итоге способствует улучшению показателей грамотности среди учащихся начальных классов.

SUMMARY

The Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS) Evaluation Program serves as a vital tool for assessing reading literacy among primary school students worldwide. However, its potential extends beyond student evaluation; it can also be instrumental in shaping the preparation and training of future primary class teachers. This scientific article explores the system of utilizing the PIRLS Evaluation Program to enhance the competency and effectiveness of future primary class teachers. By integrating PIRLS data into teacher education programs, educators can tailor instructional strategies, curriculum development, and professional development initiatives to address specific literacy needs identified through PIRLS assessments. This holistic approach fosters a more informed and adaptive teaching workforce, ultimately contributing to improved literacy outcomes for primary students.